

Kỹ thuật đồn tĩa cành và tạo tán cây Sơn tra

Kỹ thuật đốn tỉa cành và tạo tán cây Sơn tra

Sơn tra (*Docynia indica*) là một loại cây bản địa mọc tự nhiên và được trồng nhiều ở các tỉnh vùng núi phía Bắc như Sơn La, Yên Bái, Điện Biên, Lai Châu, Lào Cai,... nơi có khí hậu lạnh vào mùa đông với độ cao trên 1.000 m so với mực nước biển. Sơn tra thuộc loại cây thân gỗ, tán lá rộng, nhiều cành, khi mọc tự nhiên chiều cao cây có thể đạt tới 10 m. Quả sơn tra ăn được và mùa thu hoạch tập trung từ tháng 8 đến tháng 10 hàng năm. Kỹ thuật tỉa cành và tạo tán cho cây sơn tra sẽ giúp người trồng dễ dàng chăm sóc và thu hoạch quả nên mang lại hiệu quả kinh tế cao hơn.

Biên soạn: Vũ Thanh Hải - Học viện Nông nghiệp Việt Nam
Hiệu đính: Hoàng Thị Lụa, Phạm Hữu Thương, Trần Hà My

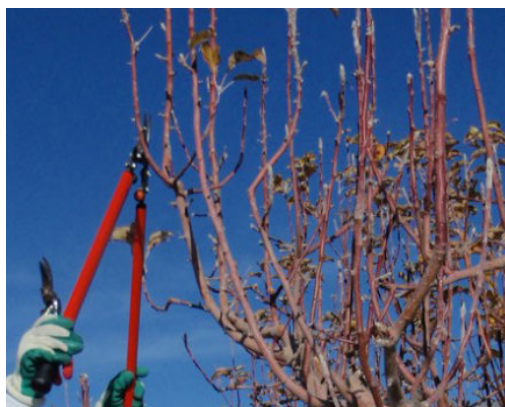
Mục lục

1. Dụng cụ đốn tỉa cành	4
2. Nhận biết các bộ phận cơ bản của cây	6
3. Tỉa cành, tạo tán cho cây sơn tra trồng mới	7
3.1. Mục đích	7
3.2. Cách thức thực hiện	8
4. Tỉa cành, tạo tán cho cây sơn tra đang cho quả	10
4.1. Mục đích	10
4.2. Cách thức thực hiện	11
4.2.1. Tỉa cành vào mùa đông	11
4.2.2. Tỉa cành mùa xuân và mùa hè	14
4.2.3. Tỉa thưa quả	16
5. Đốn cải tạo và tỉa cành, tạo tán cho cây sơn tra già	17
5.1. Mục đích	17
5.2. Cách thức thực hiện	17
6. Tủ gốc và quét vôi gốc cho cây sơn tra	18
6.1. Mục đích	18
6.2. Cách thức thực hiện	18

1. DỤNG CỤ ĐỐN TỈA CÀNH

- Kéo cắt cành có tay cầm ngắn: Dùng để cắt các cành nhỏ.

- Kéo cắt cành có tay cầm dài: Dùng để cắt các cành ở trên cao.

- Cưa: Dùng để cắt các cành to.

1. DỤNG CỤ ĐỐN TỬA CÀNH (Tiếp)

- Nước vôi đặc: Dùng để quét gốc cây và vết cắt giúp hạn chế sâu bệnh hại.

- Thùng để pha vôi và chổi quét.

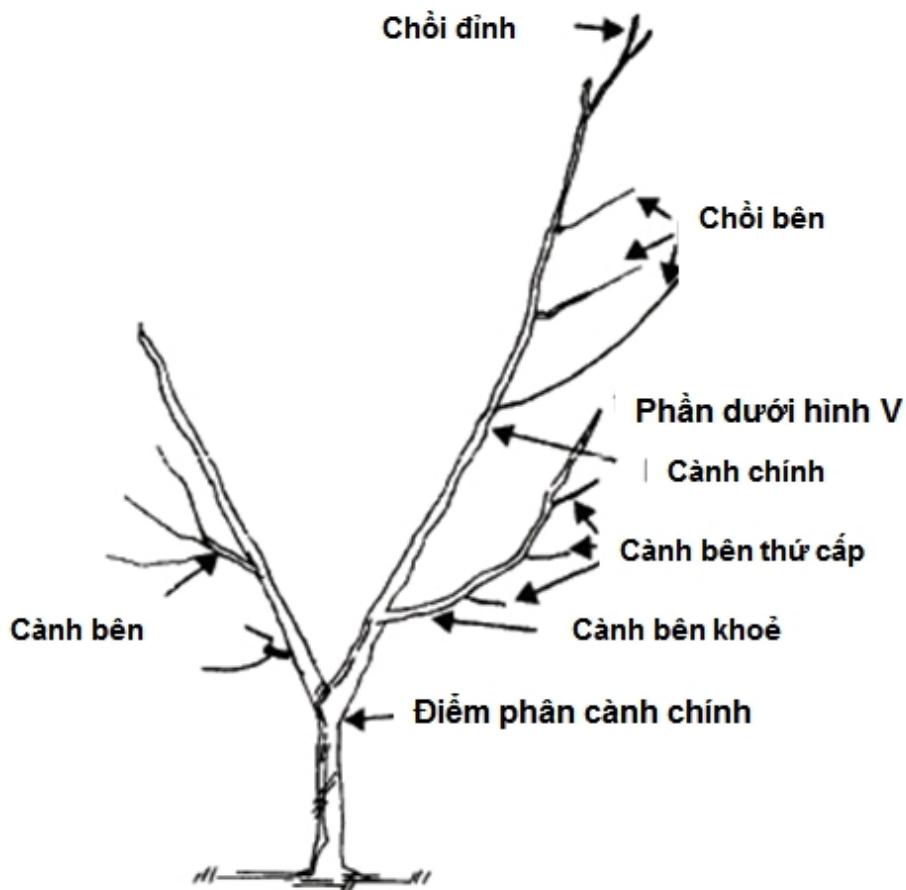

- Dao để phát cỏ xung quanh gốc cây.

Chú ý: Không nên dùng dao để chặt cành

2. NHẬN BIẾT CÁC BỘ PHẬN CƠ BẢN CỦA CÂY

Hình 1 chỉ ra các bộ phận cơ bản của cây. Hình 2 và hình 3 chỉ vị trí các cành mang hoa và quả.

Hình 1: Hình thái cơ bản của cây

Hình 2: Cảnh ra hoa

Hình 3: Cảnh mẹ sẽ mang quả tập trung ở phần tán phía trên

3. TỈA CÀNH, TẠO TÁN CHO CÂY SƠN TRÀ TRỒNG MỚI

3.1. Mục đích

- Hình thành và phát triển bộ khung vững chắc cho cây.
- Tạo hình tán phù hợp, thấp thuận lợi cho việc thu hái và chăm sóc, giảm chi phí công lao động về sau.
- Loại bỏ các bộ phận, cành không cần thiết để tập trung dinh dưỡng cho các phần, bộ phận cây còn lại.
- Tăng sự hấp thụ ánh sáng cho các phần và bộ phận còn lại của cây, tăng hiệu quả phân bón lá cũng như các biện pháp phòng trừ sâu bệnh hại.
- Hạn chế sâu bệnh hại do cây được thông thoáng.

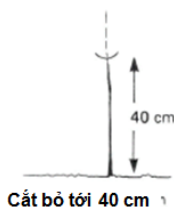
Hình 4: Cây trồng mới trước và sau khi tỉa cành, tạo tán

3.2. Cách thức thực hiện

Thời điểm thực hiện: Một năm tỉa cành 2 - 3 lần theo mùa và đợt lộc

- Cắt ngọn cây lần đầu ở độ cao 40-60 cm tính từ mặt đất.
- Để 3-4 cành chính phát triển đều về các hướng.
- Cắt bỏ tất cả cành phát triển cạnh tranh dinh dưỡng với cành chính và tránh để cây phát triển rậm rạp (mục 4.2.1 và 4.2.2).
- Tỉa cành và tạo cây có dạng hình phễu (mục 4.2.1 và 4.2.2).
- Để thân cây phát triển ở độ cao khoảng 2,5 m so với mặt đất (không có sự phát triển quá mạnh của các cành chính) và tiến hành tỉa cành vào mùa đông (mục 4.2.1), xuân và hè (mục 4.2.2) để tạo tán cho cây (Hình 5).

Lúc mới trồng hoặc
vào mùa đông đầu tiên

Cắt bỏ tới 40 cm

Nếu có 3 cành chính, lần
lượt cắt chúng và thân
chính ở vị trí nụ thích hợp.
Loại bỏ tất cả các cành
nhỏ, yếu

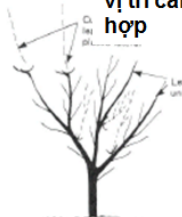
Năm thứ 1

Mùa đông thứ 2

Trước khi đốn tỉa

Cắt bỏ những cành
phát triển quá mạnh ở
vị trí cành bên thích
hợp

Sau khi đốn tỉa

Năm thứ 2

Mùa đông thứ 3 và tiếp theo

Trước khi đốn tỉa

Sau khi đốn tỉa

Năm thứ 3

Hình 5: Tỉa cành và tạo tán cây sơn tra 3 năm đầu sau khi trồng

4. TỈA CÀNH, TẠO TÁN CHO CÂY SƠN TRA ĐANG CHO QUẢ

4.1. Mục đích

- Loại bỏ các bộ phận, cành không cần thiết để tập trung dinh dưỡng cho các phần, bộ phận còn lại của cây.
- Tích lũy dinh dưỡng cho phát triển mầm hoa trong vụ sau.
- Tăng sự hấp thụ ánh sáng cho các phần của tán cây, tăng hiệu quả phân bón lá cũng như các biện pháp phòng trừ sâu bệnh.
- Tạo hình tán cây thấp sẽ thuận lợi cho việc thu hái và chăm sóc cây, giảm chi phí công lao động.
- Tăng chất lượng quả và giảm sâu bệnh hại do cây được thông thoáng.

Hình 6: Cây được tỉa cành và cây phát triển tự nhiên

4.2. Cách thức thực hiện

4.2.1. Tỉa cành vào mùa đông

Thời điểm thực hiện: Vào mùa đông, khoảng tháng 12, tháng 1 dương lịch (tháng 11-12 âm lịch), khi thời tiết lạnh và cây trong giai đoạn phát triển chậm.

Các loại cành cần tỉa

- Đối với cành phía ngoài cùng: Cắt 1/3 cành tính từ chồi đỉnh đến vị trí phân cành (Hình 7 và Hình 8)

Hình 7: Vị trí cắt cành

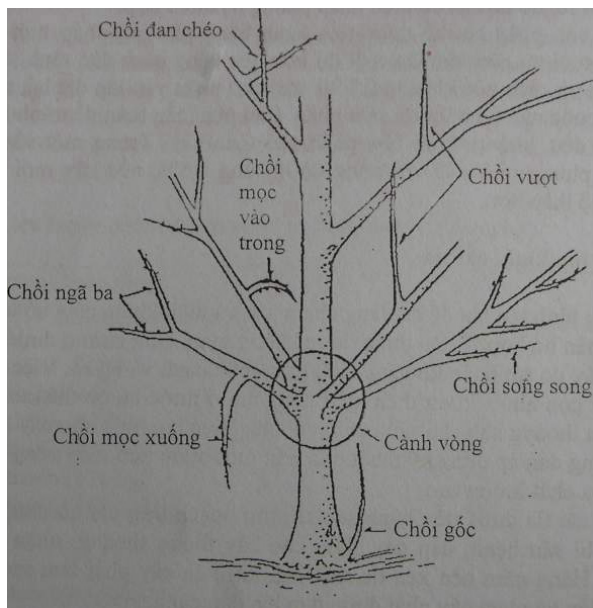

Hình 8: Vị trí phân cành (đốt dày, chia nhánh)

- Cắt bỏ những cành từ dưới điểm phân cành chính của thân (Hình 9) xuống tới mặt đất.
- Loại bỏ những cành nhỏ phía ngoài cạnh tranh dinh dưỡng với các cành chính như: cành chồi mọc song song, mọc đan chéo, mọc vào phía trong thân cây, cành chồi mọc xuống, chồi ngã ba, chồi gốc, chồi vượt. (Hình 10)

Hình 9: Vị trí điểm phân cành

Hình 10: Vị trí các cành cần cắt

- Cắt bỏ những cành non không cần thiết.
- Những cây hay giống cây cho nhiều quả có thể cắt đầu hơn bằng cách cắt 1/3 -1/2 cành.

- **Không** cắt những cành ngắn, khỏe nửa tán phía trên (Hình 11).

Hình 11: Giữ lại những cành khỏe của nửa tán trên

Chú ý: Phần cành còn chừa lại <1 cm (Hình 12 và 13) tính từ điểm phân cành để vết cắt chóng lành và hạn chế mầm phát triển từ cành đã cắt. Sau khi cắt cành nên bôi nước vôi đặc lên vết cắt.

Hình 12: Vết cắt đúng

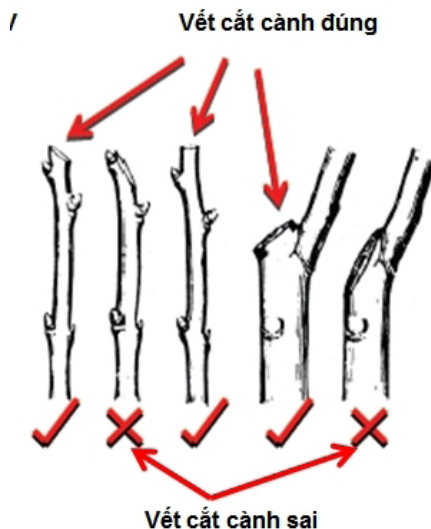

Hình 13: Vết cắt sai

- Luôn luôn cắt phía trên của nụ hoa có hướng quay ra ngoài (Hình 14).
- Luôn luôn để một phần thân rất nhỏ ở phía trên chồi (Hình 15).
- Tạo cây hình phễu (Hình 1 và 5).

Hình 14: Vết cắt đúng

Hình 15: Vết cắt đúng và sai

4.2.2. Tỉa cành mùa xuân và mùa hè: Tỉa cành và tạo tán sau khi cây đã ra lộc

Thời điểm thực hiện: Mùa xuân và mùa hè, từ tháng 3-4 và tháng 6-7 dương lịch, sau khi lộc mới thành thực - đã xòe hết lá, lá rộng và màu xanh đặc trưng của cây.

Các loại cành cần tỉa

- Cắt và tỉa những cành phát triển mạnh ở phía trong cây (Hình 10) như cành chồi vượt, chồi ngã ba, chồi mọc xuống.

- Cắt và tỉa những cành và chồi vượt trong giai đoạn đâm chồi nảy lộc vì những cành này sẽ cạnh tranh dinh dưỡng với quả và che bóng phía trong cây như cành mọc song song, cành mọc đan chéo (Hình 16)

Hình 16: Cành mọc đan chéo

Hình 17: Chồi mọc ở rễ

- Cắt, tỉa cành non có góc nhỏ hơn 45° về phía trên (Hình 10 như cành/chồi bên có góc nhỏ hơn 45°)
- Cắt chồi mọc ra từ rễ (Hình 17)

4.2.3. Tỉa thưa quả: Giúp quả to, có chất lượng đồng đều, ít bị rụng ở những cành ít lá, cành nhỏ.

Thời điểm thực hiện: Sau khi đậu quả từ 2-4 tuần

Cách thức thực hiện

- Tỉa quả bằng tay
- Tỉa bớt quả nhỏ, loại bỏ 1/3 số quả nếu cành có quá nhiều quả, lá ít (Hình 19)

Hình 18: Quả không đều khi thu hoạch một phần do cây không được tỉa cành và tạo tán

Hình 19: Tỉa bớt quả khi quả còn nhỏ nếu cành có quá nhiều quả, lá ít

5. ĐỐN CẢI TẠO VÀ TỈA CÀNH, TẠO TÁN CHO CÂY SƠN TRA GIÀ

5.1. Mục đích

Vì những cây già đã cho quả nhiều năm nhưng năng suất và chất lượng quả giảm nên cần đốn trẻ hoá giúp cây ra những cành mới khỏe hơn, cho nhiều quả hơn thông qua “đốn đau” để hạ thấp chiều cao cây.

Thời điểm thực hiện: Mùa đông, tháng 12-1 dương lịch (hoặc tháng 11-12 âm lịch).

5.2. Cách thức thực hiện

- Những cây trồng từ hạt hay mọc tự nhiên, thân cây cao và to nên hạ thấp đến 2/3 chiều cao cây.
- Những cây được tỉa cành và tạo tán từ khi trồng mới - tiến hành cắt những cành chính ở độ cao 1,5 m so với mặt đất.
- Chọn và giữ những chồi phát triển mạnh nhất đều về bốn phía, cắt bỏ những chồi yếu.
- Cắt tỉa 1/3 chiều dài những cành mới mọc dài hướng ra ngoài tán (Hình 7)
- Cắt những chồi phát triển phía trong của cây (Hình 10).
- Tỉa cành và tạo tán cây theo hình phễu (Hình 5).
- Tiến hành tỉa cành trong mùa xuân và mùa hè như mục 4.2.2.

Chú ý: Năm thứ nhất sau khi đốn trẻ hóa cây sẽ không cho quả. Chồi mới sẽ ra vào mùa xuân, hè và quả có thể ra vào năm sau đó.

6. TỦ GỐC VÀ QUÉT VÔI GỐC CHO CÂY SƠN TRA

6.1. Mục đích

- Tủ gốc: Cỏ tủ gốc cây có tác dụng giữ ẩm và khi mục sẽ là nguồn dinh dưỡng cho cây. Kết hợp phát cỏ quanh gốc cây sơn tra để hạn chế cỏ mọc, cạnh tranh dinh dưỡng với cây.
- Quét vôi: Giúp hạn chế sâu bệnh hại.

Thời điểm thực hiện: Sau khi đốn tỉa cành ở tất cả các độ tuổi của cây.

6.2. Cách thức thực hiện

- Dùng dao phát cỏ xung quanh theo tán cây.
- Dùng toàn bộ cây cỏ đã phát và có thể lấy thêm cây cỏ từ nơi khác để phủ kín phần đất dưới tán cây, cách gốc cây khoảng 20-30 cm (Hình 20).

Hình 20: Tủ gốc quanh tán cây

- Quét vôi phần gốc: Tiến hành 1 đến 2 lần/ 1 năm ngay sau khi cắt tỉa. Hòa vôi đặc, quét đều trên gốc cây từ vị trí phân cành chính trở xuống, có thể trộn thêm đất sét, vôi sẽ bám dính tốt hơn (Hình 21).

Hình 21: Quét vôi gốc cây

Dự án AFLI

AFLI là dự án Nông lâm kết hợp cho sinh kế của nông hộ nhỏ tại khu vực Tây Bắc Việt Nam. Dự án có mục đích cải thiện hiệu suất của các hệ thống canh tác hộ gia đình ở khu vực Tây Bắc Việt Nam thông qua nông lâm kết hợp. Bốn mục tiêu của dự án bao gồm: 1) Phát triển các hệ thống nông lâm kết hợp phù hợp cho ba vùng sinh thái nông nghiệp; 2) Cải thiện khả năng cung ứng giống cây chất lượng cao nhằm mở rộng các hệ thống nông lâm kết hợp; 3) Tăng cường cơ hội làm tăng giá trị và thị trường cho các sản phẩm từ hệ thống nông lâm kết hợp; 4) Cải thiện các phương pháp khuyến nông và đối thoại chính sách để nhân rộng thành công các hệ thống nông lâm kết hợp.

Dự án AFLI do Trung tâm Nghiên cứu Nông Lâm Thế giới phối hợp với sáu đối tác trong nước: Sở Nông nghiệp & Phát triển Nông thôn các tỉnh Sơn La, Điện Biên và Yên Bái; Đại học Tây Bắc; Trung tâm Khoa học Lâm nghiệp vùng Tây Bắc; Viện Khoa học Kỹ thuật Nông Lâm nghiệp miền núi phía Bắc thực hiện.

Dự án AFLI do Trung tâm Nghiên cứu Nông nghiệp Quốc tế Úc và Chương trình Nghiên cứu CGIAR về Rừng, Cây thân gỗ và Nông Lâm kết hợp tài trợ.

Thông tin chi tiết về dự án AFLI truy cập website:

http://www.worldagroforestry.org/regions/southeast_asia/vietnam/projects/aflil

Liên hệ

Tiến sỹ La Nguyễn

Quản lý dự án

Email: l.nguyen@cgiar.org

Địa chỉ: Trung tâm Nghiên cứu Nông Lâm Thế giới (ICRAF Việt Nam)

Số 17A, đường Nguyễn Khang, Phường Trung Hòa, Quận Cầu Giấy, Hà Nội

Điện thoại: +84 4 3784 4644/45